

ЗМІНИ У ЗАКОНОДАВСТВІ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Цимбалюк Олена Вікторівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. *Стаття містить інформацію про зміни у законодавстві з охорони праці під час воєнного стану. Автор розглядає особливості законів України щодо організації трудових відносин в умовах воєнного стану; статусу ветеранів війни та гарантій їх соціального захисту, а також норм про реалізацію прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб; виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатації машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки; затвердження форм висновків експертизи та вимог до експертних організацій на період дії воєнного стану.*

Ключові слова: *воєнний стан, охорона праці, зміни у законодавстві.*

Система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-профілактичних заходів з охорони праці, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини під час трудової діяльності потребує суттєвих змін в умовах воєнного часу. Законодавство про працю містить норми і вимоги з техніки безпеки і виробничої санітарії, норми, що регулюють робочий час і час відпочинку, звільнення та переведення на іншу роботу тощо, виконання яких унеможливають воєнні дії. Тому на кожному підприємстві, установі або організації повинні бути складені плани локалізації та ліквідації аварійних ситуацій, створено штаби для забезпечення ефективної боротьби з можливими аваріями та пошкодженнями, розроблені порядки стосовно позапланового відключення засобів вимірювання, систем автоматизації тощо. Окремим питанням повинно стати оновлення Інструкцій з охорони праці, у першу чергу, щодо організації чергування, надання домедичної допомоги, порядку дій під час повітряної тривоги під час перебування на робочому місці, поводження з вибухонебезпечними предметами тощо [1].

Щодо змін у законодавстві, які відбулися в перший місяць військової агресії Російської Федерації проти України і стосуються охорони праці, відбувається послаблення або обтяження деяких норм. Так відповідно до Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX роботодавці зможуть не застосовувати норми законодавства про працю в частині відносин, врегульованих Законом № 2136, зокрема, щодо укладення та розірвання трудових договорів; зміни істотних умов праці; переведення на іншу роботу; надання відпусток; максимальної тривалості роботи протягом тижня та періоду відпочинку; оплати праці працівників тощо [2].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 165 від 28.02.2022 р. «Про деякі питання реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб», зупинено строки надання адміністративних послуг суб'єктами їх надання та видачу дозвільними органами документів дозвільного характеру на час воєнного стану в Україні, у т.ч. дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатації обладнання підвищеної небезпеки, реєстрації декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці та отримати інші послуги Держпраці. Зупинені строки будуть поновлені у місячний строк після припинення чи скасування воєнного стану на відповідній території України.

Набрала чинності постанова КМУ № 357 від 24.03.2022 р. «Про деякі питання виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки на період дії воєнного стану». За затвердженою постановою на період дії воєнного стану машини, механізми, устаткування підвищеної небезпеки застосовуються на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази [3].

Також набрав чинності наказ Міністерства економіки № 1191-21 від 31.12.2021 р.

«Про затвердження форм висновків експертизи». Документом затверджено форми: висновку експертизи щодо стану охорони праці та безпеки промислового виробництва суб'єкта господарювання під час виконання робіт підвищеної небезпеки; висновку експертизи щодо стану охорони праці та безпеки промислового виробництва суб'єкта господарювання під час експлуатації машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки; висновку експертизи щодо відповідності машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки вимогам законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки. Наказ також установлює, що з 1 березня 2022 року висновки експертизи підписують і затверджують накладенням електронних підписів. Водночас втратив чинність наказ Мінсоцполітики № 1654 «Про затвердження форм висновків експертиз стану охорони праці та безпеки промислового виробництва» від 07.11.2018 року [4].

З 1 квітня 2022 року набрав чинності наказ Мінекономіки «Про затвердження Вимог до експертних організацій, які мають намір виконувати (виконують) експертизу стану охорони праці та безпеки промислового виробництва та щодо відповідності машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки вимогам законодавства про охорону праці та промислової безпеки» № 34-22 від 06.01.2022. Згідно з цим документом експертні організації будуть зобов'язані надавати до Держпраці: інформацію про сферу акредитації експертної організації; відомості про кадрове забезпечення і зміни в складі експертів технічних; примірники затверджених висновків експертизи, які міститимуть вичерпну інформацію про стан охорони праці підприємства, що має намір отримати дозвіл, а саме, відомості: про навчання з питань охорони праці працівників; медичні огляди; лабораторні дослідження умов праці; атестацію робочих місць; щодо виробничого обладнання тощо. Зазначені зміни не передбачають жодних додаткових вимог для роботодавців. Водночас вони дозволяють забезпечити видачу дозволів у електронному вигляді [4].

Важливою подією стало підписання Президентом України Закону про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення норм, які врегульовують питання визначення категорій осіб, котрі визнаються ветеранами війни та членами сімей загиблих Захисників та Захисниць України" № 2121-ІХ. Закон відніс до учасників бойових дій і до осіб з інвалідністю внаслідок війни: добровольців Сил територіальної оборони Збройних Сил України; осіб, які увійшли у склад добровольчого формування територіальної громади та осіб, які увійшли до складу громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»; осіб, які брали участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави, внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України [5].

Таким чином, варто зазначити, що законодавство відповідає вимогам часу в умовах дії воєнного стану, метою якого є удосконалення та доопрацювання низки положень, що стосуються охорони праці на робочому місці для кожного працівника та запобігання настанню нещасних випадків.

Список використаних джерел

1. Жидецький В. Ц. *Основи охорони праці*: підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Львів : Укр. акад. друкарства, 2006. 336 с.
2. Опубліковано Закон України про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану. URL: <https://www.sop.com.ua/news/3502-zakonu-ukrani-pro-organizatsyu-trudovih-vdnosin-v-umovah-vonnogo-stanu>
3. На період воєнного стану виконуйте роботи підвищеної небезпеки на підставі декларацій. URL: <https://www.sop.com.ua/news/3516-na-perod-vonnogo-stanu-vikonuyte-roboti-pdvishcheno-nebezpeki-na-pdstav-deklarats>
4. Нові форми висновків експертиз стану охорони праці та безпеки виробництв. URL: <https://www.sop.com.ua/news/3513-nov-formi-visnovkv-ekspertiz-stanu>

ohoroni-prats-ta-bezpeki-virobnitstva

5. Добровольці тероборони отримують статус ветерана війни. URL: <https://www.sop.com.ua/news/3508-dobrovoltts-teroboroni-otrimayut-status-veterana-vyni>

ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОРІЧЧЯ

Цись Леонід Миколайович

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. У статті розглянуто історію існування шкільного предмета «Трудове навчання». Визначено основні етапи становлення та розвитку трудового навчання в Україні в першій половині ХХ сторіччя.

Ключові слова: трудове навчання, шкільний предмет «Трудове навчання», історія трудового навчання, програми з трудового навчання.

Історія існування шкільного предмета «Трудове навчання» складна, цікава й повчальна. Була пора становлення, досягнень, стрімкого розвитку та існували часи занепаду, зневаги, забуття. Незважаючи на всі негаразди, предмет посів своє місце в сучасному освітньому просторі. Свій початок навчальний предмет бере з 1866 року, коли ручна праця була включена в усі початкові школи і учительські семінарії Фінляндії в якості обов'язкового.

Протягом другої половини ХІХ століття трудове навчання поступово стає обов'язковим предметом загальноосвітніх шкіл майже всього світу, у тому числі з 1884 року ручна праця починає вводитися і в українських школах. Після 1917 року суттєво змінилися цілі й задачі виховання молодого покоління, змісту освіти й виховання, методи навчально-виховної роботи. Відповідно перетворилися і науково-педагогічні основи навчання і виховання школярів. З першого року виникнення школи (1918 р.) трудове навчання було включено в навчальний план, і вже в наступному році з'являється «Приблизна програма ручної праці». У ній застосовуються ідеї розвиваючого значення ручної праці, зазначена потреба відокремлення від ремісничого навчання, передбачене виготовлення виробів і ознайомлення з технологіями.

Для періоду 1918 – 1930 рр. розвитку педагогіки і школи характерна розробка фундаментальних основ політехнізму як домінуючого принципу соціалістичної школи, що націлена на гармонійну підготовку вихованців до виконання різноманітних суспільних функцій. Громадянська війна та іноземна інтервенція негативно вплинули на життя підростаючого покоління. У країні з'явилися мільйони безпритульних дітей, турботу про яких взяла на себе держава.

На початку 1919 року виник особливий тип середньої школи – робітничий факультет, що був призначений на перших порах для підвищення технічної кваліфікації робочих, а потім спрямований на підготовку робочих і селян до вступу у вищі навчальні заклади. У школах з'явилися майстерні ремісничого типу, для дівчат організовувались пошивні майстерні, у школах сільського типу учні займалися роботою на пришкільних ділянках. У програмах шкіл І і ІІ ступенів ручна праця була обов'язковою (2 години на тиждень). У навчальному плані єдиної трудової школи 1920 р. – вже по 3 години на тиждень [1].

В 1921 р. були створені нові «Програми єдиної 7-річної школи». Навчальний план був максимально наповнений краснавчними відомостями (економічними, історико-географічними, природничими, ідеологічними).

Наприкінці 20-х – початку 30-х років у зв'язку зі зміною керівництва Наркомпроса почався перегляд змісту й методів роботи школи. В. Н. Шульгін і М. В. Крупенина